

Развитие на практиките при изготвяне на консолидирани финансови отчети

Лиляна Камбурова*

Резюме: Основният източник на информация за финансовото и икономическото състояние на групата е консолидираният финансов отчет. Чрез консолидираните финансови отчети се задоволяват информационните потребности както на външните потребители, така и на участниците в самата група от предприятия.

Настоящата статия разглежда консолидираните финансови отчети в два аспекта. Първият аспект е появата на необходимостта от консолидирани финансови отчети и тяхното поетапно регламентиране и стандартизиране. Вторият аспект е практическото приложение на съвременната нормативна рамка при изготвянето на консолидираните финансови отчети в края на отчетния период. Статията систематизира и илюстрира основните консолидационни процедури при изготвяне на консолидирани финансови отчети (консолидиран отчет за финансовото състояние, консолидиран отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход и консолидиран отчет за промените в собствения капитал).

Ключови думи: МСФО, Консолидирани финансови отчети.

JEL: M41.

*Лиляна Камбурова е доктор, главен асистент в катедра „Счетоводство и анализ“ на УНСС.

Въведение

Необходимостта от консолидация на финансовите отчети се обуславя от инвестицията на едно предприятие в друго. САЩ и Великобритания са първите държави, които въвеждат в счетоводната практика изготвянето на консолидирани отчети през първата половина на 20-и век, а след това страните от Континентална Европа (Германия, Франция и Холандия) въвеждат подобни практики през втората половина. Австралия и Канада до голяма степен следват примера на Великобритания, а азиатските държави въвеждат изисквания за консолидация значително по-късно (Nobes, 2014). Първата компания, която публикува консолидиран финансов отчет, е United States Steel Company на 12.03.1903 г. Важността на това събитие е голяма, защото довежда до значително развитие на консолидираното финансово отчитане.

От публикуването на първия консолидиран отчет до наши дни въпросите, свързани с консолидираните финансови отчети, са сериозен обект на изследване. В проучване на Muller (2011) за консолидираните финансови отчети в периода 1959-2009 г. се установява, че най-често изследваните въпроси са свързани с обхвата на консолидацията, концепцията за контрол и консолидационните процедури.

В статията ще разгледаме развитието на консолидираните финансови отчети в периодите преди регламентирането им и след това.

1. Исторически преглед на същността и обхвата на консолидацията преди регламентирането им със счетоводен стандарт

През годините съществуват различни предложения и правила относно консолидацията, а именно: насърчаване на пълна консолидация – предприятието-майка да консолидира всички дъщерни предприятия; частична консолидация – при определени условия е позволено изключване от консолидация на някои от дъщерните предприятия; дори се позволява при определени условия и предприятието-майка да не изготвя консолидирани финансови отчети. Дискусии има и относно признаването на печалбата в резултат на вътрешно-групови сделки – от пълното ѝ елиминиране до елиминиране в частта, която принадлежи на предприятието-майка. Различни са и мненията за калкулация и оповестяване на малцинственото участие и репутацията.

Областите, в които се развива академичният дебат в този ранен период, могат да се обобщят в следните направления, разгледани и обобщени от Walker (2006):

1. Функция на консолидираните финансови отчети
2. Обхват на консолидация
3. Малцинствено участие
4. Репутация
5. Печалби, реализирани преди придобиването
6. Вътрешногрупови сделки

Функция на консолидираните финансови отчети

В най-ранните етапи на съставяне на консолидирани финансови отчети основно могат да се открият две тенденции по отношение на функцията на консолидираните финансови отчети:

- Консолидираните финансови отчети отразяват финансовото състояние и представянето на холдинговите компании;
- Консолидираните финансови отчети допълват индивидуалните финансови отчети на холдинговите компании;

Консолидираните финансови отчети отразяват финансовото състояние и представянето на холдинговите компании.

Тази гледна точка за целите на консолидираните финансови отчети се потвърждава от променящите се изисквания на фондовите борси по света и на практиките във финансовия печат да се акцентира върху данните от Консолидираните финансови отчети вместо от индивидуалните отчети. Ню Йоркската борса изисква консолидирани финансови отчети на компаниите от 1919 г. Няколко години по-късно – 1927 г., Австралийската борса също има такова изискване, а от 1939 г. – и Лондонската борса. Данните за корпоративните печалби, които се публикуват с цените на акциите, се вземат от консолидираните финансови отчети, а не от индивидуалните, което показва, че още тогава консолидираните финансови отчети имат по-голяма информационна стойност за инвеститорите пред индивидуалните.

Първите холдинговата компания са притежавали 100% или почти 100% от издадените акции на дъщерното предприятие. Твърдението, че консолидираните финансови отчети разкриват истинското състояние на холдинговата компания изглежда правдоподобно в случаите, когато холдинговата компания е върхът на пирамидата на множество дъщерни компании и нейните акционери притежават 100 % от капитала на всички тези дъщерни компании. Когато счетоводители в САЩ се сблъскват за първи път със случаи, в които акционерите не притежават близо до 100% от акциите на дъщерните компании, те веднага изразяват съмнения в полезността на консолидираните финансови отчети.

Икономически теории

Консолидираните финансови отчети допълват индивидуалните финансови отчети на холдинговите компании

В края на 30-те години правилата за оповестяване на счетоводна информация на големите финансови пазари включват клауза за изготвянето от холдинговата компания както на индивидуални, така и на Консолидираните финансови отчети. Като цяло, фондовите борси във Великобритания, САЩ и Австралия изграят много съществена роля в налагането на изискването, компаниите, които се търгуват на тези борси или искат да емитират свои акции на тях да публикуват консолидираните финансови отчети.

Новите правила възприемат консолидираните финансови отчети единствено като допълващи индивидуалните, а не като самостоятелни такива. Комисията по ценните книжа и фондовите борси в САЩ изисква от компаниите да публикуват както индивидуални, така и консолидирани финансови отчети, като в същото време допуска значителна гъвкавост в прилагането на собствените си правила. Така, например, индивидуалните са напълно задължителни, а консолидираните финансови отчети се публикуват по преценка на мениджмънта на компанията. Именно този аргумент по безспорен начин подкрепя виждането, че консолидираните финансови отчети имат допълваща роля към индивидуалните.

Обхват на консолидация

Един от най-оспорваните технически въпроси, свързани с изготвянето на консолидирани отчети, е определянето на „зона на консолидация“, т.е. кои точно корпорации трябва да бъдат обект на консолидация.

Много съществен момент, който следва да се отбележи, че още тогава е бил поставен въпросът за фактическия контрол. Възможност за представяне на кон-

солидирани отчети имат и фирми, в които собствеността е по-малка от 50%, но достатъчна за установяване на контрол.

Спорните въпроси, отнасящи се до обхвата на консолидацията, могат да се обобщат в следните области:

- процентът на собственост върху обикновените акции, необходим, за да се оправдае консолидацията, т.е. дали упражняването на контрол (или способността да упражнява контрол) е необходимо и/или достатъчно условие за консолидиране?

- дали консолидираните отчети трябва да обхващат всички гъщерни гружества или дали определени гъщерни гружества следва да бъдат изключени; защото а) са извършвали някаква стопанска дейност, която не е в съответствие с дейността на другите свързани предприятия; или б) защото са били чуждестранни.

Малцинствено участие

В най-ранните етапи на обсъждане на малцинственото участие не е оспорвано неговото съществуване, но са се правили допълнителни анализи за значението и неговото представяне в отчета. Това се обяснява, че основно се е обръщало внимание на съвкупните ресурси, инвестирани в дадено предприятие, и общата възвръщаемост, получена от тези ресурси. В този контекст разделянето между акционерите на мажоритарни и малцинствени участия не представлява интерес. Счита се, че консолидираните отчети са предназначени да подпомагат кредиторите за оценка на цялостната платежоспособност и разбивката на притежание на участие е била без значение. Друг проблем, свързан с консолидационните процедури, е как да се калкулира и оповести малцинственото участие. Основен въпрос е дали това участие да се отдели от участието на мажоритарните собственици или не.

Репутация

Със своята противоречива природа репутацията е била обект на множество изследвания. През годините се очертават две противоположни групи във връзка с третирането на репутацията (Соколова, 2005).

Представителите на първата група се противопоставят на този „спорен“ обект, а към втората група се причисляват страстните привърженици на репутацията. От една страна, репутацията се разглежда „като специален вид обръкване на баланса“. „Обръкването“ се обяснява с т.нар. „разводняване на капитала“ при придобиването на компанията. Тъй като често активите на придобитата компания се закупуват на висока цена, за да се състави новият счетоводен баланс на придобиващата компания, към старите ценности се добавят „изкуствено допълнителни стойности“.

Според другата гледна точка, репутацията е „сегашната стойност на очакваните бъдещи свръхпечалби“, т.е. такива бъдещи свръхпечалби, които постъпват в предприятието над нормата на възвръщаемост на вложения капитал, като се вземат предвид рисковете, присъщи на бизнеса. Репутацията е присъща на всяко предприятие със свръхпечалба, но по чисто технически причини в счетоводството може да се отчете само закупената положителна репутация, т.е. репутацията, възникнала от покупко-продажба на бизнеса. Закупената репутация е винаги по-малка от потенциалната, тъй като продавачът на компанията не може да получи цялата сума на дисконтираните стойности на бъдещите свръхпечалби от купувача, иначе придобиването би се обезсмислило. По този начин се прави разграничение между репутацията, която е настоящата стойност на всички свръхпечалби, и репутацията, която е предмет на счетоводството – само част от настоящата стойност на бъдещите свръхпечалби, плащани от купувача

на продавача. Разликата между пазарната стойност на акциите и нетната стойност на активите на компанията е част от настоящата стойност на очакваните свръхпечалби. По този начин репутацията може да се прояви както при закупуване на гаген бизнес, така и при придобиване на дял/акция от всяка печеливша компания.

Мненията за това как да бъде представена репутацията зависят от това как тя ще се третира – като актив, който трябва да бъде включен в баланса, или като балансиращ елемент.

Печалби, реализирани преди придобиването

Дебатът дали печалбите, респ. резервите преди придобиване, да бъдат изключени от консолидация се разглежда през функцията на консолидираните отчети.

Ако консолидираните отчети се разглеждат като допълнение към отчетите на холдинговите гружества, тогава основната причина за изключването на печалбите преди придобиването в дъщерните гружества е да се гарантира, че дяловете на собствения капитал са идентични в двата отчета. Ако консолидираните отчети се разглеждат като показващи „група“ от предприятия, тогава може да се твърди, че общата печалба на отделните компании би следвало да се обобщава. Ако от друга страна се твърди, че консолидираните отчети трябва да отразяват резултатите на икономическата единица, то консолидираните отчети трябва да разграничават в частта за собствения капитал каква част от печалбата е придобита преди и след формирането на групата. Това би могло да изисква разграничаване на печалбите както на дъщерните гружества, така и на компанията майка, в зависимост от това дали са били получени преди или след закупуването на дяловете на дъщерни гружества.

Вътрешногрупови сделки

Общата обосновка на тези практики се основава на две допускания. Първото допускане се отнася до оценката на активите и идеята, че „печалбите“ трябва да бъдат признавани за счетоводство, когато са „реализирани“. Второто допускане е свързано с функцията на консолидираните финансови отчети. Печалби, които не са били „реализирани“ при сделки с външни лица, следва да бъдат елиминирани, като се има предвид, че консолидираните отчети отразяват резултатите на група от предприятия. В литературата в този период се предлагат няколко подхода за елиминирането на ефекта от вътрешногруповите сделки:

- елиминиране на всички печалби между предприятията в групата, независимо от точния размер на участието на предприятието майка в отделните дъщерни предприятия;
- приспадането от общите разходи на разходите на предприятието майка при сделки с дъщерни предприятия;
- изчисляването и елиминирането на дела на предприятието майка от печалбата, реализирана от продажбите към дъщерните предприятия.

2. Стандартизиран подход при изготвяне на консолидирани финансови отчети

Все по-големите предизвикателства, пред които се изправя финансовият свят, пораждават необходимостта от стандартизиран подход. Това поставя нови и по-големи предизвикателства пред развитието на консолидираното отчитане, което вече не може да даде индивидуално тълкуване на всеки отделен случай на сливане или придобиване. Появява се необходимостта от ясна регулация и стандартизация на счетоводната практика в областта на

консолидираните финансови отчети, която следва именно този етап на сливания и придобивания.

Първият регламент в света в областта на консолидираното отчитане (ARB 51 Консолидирани финансови отчети) е публикуван в САЩ през 1959 г. Стандартът установява относително широки изисквания за компаниите да консолидират изцяло мажоритарните дъщерни дружества във финансовите си отчети и да покажат капитала на акционерите с малцинствено участие. Регламентира се елиминирането на вътрешнофирмените сделки, така че консолидираните отчети да представят финансовото състояние и резултатите от дейността на едно-единствено отчитащо се предприятие. С ARB Opinion 18 от 1971 г. в САЩ се въвежда използването на метода на собствения капитал, когато предприятието майка притежава между 20% и 50% от акциите на придобитото предприятие. Hartgraves и Venston (2002) констатираме, че насоките за прилагане на метода на собствения капитал улесняват предприятията активно да управляват балансите си, контролирайки процента на собственост в дъщерните дружества. Например, The Coca-Cola Company в началото на 80-те години структурира много от инвестициите си в компании, в които притежава малко под 50% от капитала, и по този начин избягва използването на метода на пълната консолидация; така представя много по-ниски коефициенти за задлъжнялост пред кредиторите.

През 1973 г. са предприети допълнителни стъпки в посока насърчаването на стандартизацията на счетоводните практики със създаването на Комитета за международни счетоводни стандарти (КМСС), в който първоначално членуват представители на счетоводни организации в Австралия, Канада, Франция, Германия, Ирландия, Япония, Мексико, Холандия, Великобритания и САЩ. През март 1976 г. КМСС приема

МСС 3 Консолидирани финансови отчети. Walker (1978) разглежда този стандарт като резултат от множество компромиси в името на стандартизацията на консолидираното отчитане и изразява критика по отношение на възприетата в стандарта на техника на консолидация и пренебрегването на противоречивите аспекти между различните гържави.

В рамките на Европейския съюз през 1983 г. е приета Седма Директива на ЕС (Директива 83/349/ЕИО) относно консолидираните счетоводни отчети и МСС 22 Бизнес комбинации – два регламента, които са много съществени за развитието на счетоводната теория и практика в следващите десетилетия. С издаването на Регламент 1606/2002 на ЕС от 2005 г. се възприема задължителното прилагане на МСФО при изготвянето на консолидираните финансови отчети от публичните компании. Следователно, всички компании, чиито акции се търгуват на регулиран капиталов пазар в ЕС, са длъжни да публикуват своите консолидирани финансови отчети съгласно МСФО.

През 2004 г. СМСС (организацията наследник на КМСС) издава нов стандарт МСФО 3 Бизнес комбинации. Целта на МСФО 3 е да подобри уместността, надеждността и съпоставимостта на информацията, която предприятията предоставят във финансовите си отчети, свързана с бизнес комбинации и ефектите от тях. През 2011 г. СМСС издава нов стандарт за консолидация – МСФО 10 Консолидирани финансови отчети. Целта е да се повиши полезността на консолидираните финансови отчети посредством разработването на единна база за консолидация и надеждни насоки за прилагане на тази база спрямо ситуации, при които е трудно на практика да се прецени контролът, в резултат на което е налице непосредствено прилагане. В стандарта се предлага един модел на

консолидация, като определя категорията „контрол“ като основа за консолидация за всички видове дружества. Според СМСС, МСФО 10 не засяга основния набор от решения за консолидация, регламентиран в предходните счетоводни стандарти, но може да наложи някои промени в детайлите по отношение на по-сложните корпоративни структури. Стандартът предоставя повече насоки относно факторите, които трябва да се вземат предвид в такива сложни корпоративни структури. Тези фактори включват потенциални права на глас, сложни взаимоотношения между принципал и агент, и упражняване на контрол без мнозинството от правата на глас.

2.1. Настояща практика при изготвяне на консолидирани финансови отчети

Настоящата практика по изготвяне на консолидираните финансови отчети е регламентирана основно в МСФО 10 Консолидирани финансови отчети, но отношение към нея имат и други стандарти. МСФО 10 не прави разлика между първоначална и последваща консолидация.

Основният принцип при изготвянето на консолидирания отчет за финансовото състояние е да се покажат всички активи и пасиви на предприятието майка и дъщерното предприятие като една цялостна икономическа група. Когато предприятието майка има инвестиция в акционерния капитал на дъщерно предприятие, частта от нетекущите активи в индивидуалните финансови отчети на предприятието майка включва актив, наречен „Инвестиции в дъщерни предприятия“. Стойността на този актив обаче не дава на потребителите на тези финансови отчети информация за активите и пасивите на това дъщерно предприятие и как те допринасят за нетните активи на групата като цяло.

Икономически теории

Консолидираните финансови отчети, от друга страна, представят информация за групата, сякаш тя е едно цяло.

Ще разгледаме консолидационните процедури при изготвянето на консолидирани финансови отчети, представени и обобщени в следната фигура.

Определяне на справедливата стойност на нетните активи на дъщерното предприятие

Когато предприятие майка придобие дъщерно предприятие, възнаграждението за придобиване се основава на справедливата стойност на придобитите нетни активи

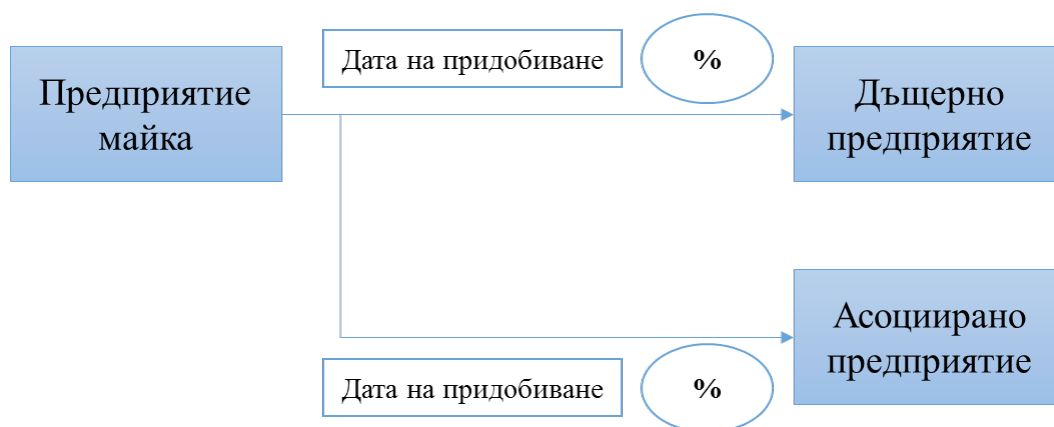
Фигура 1. Изготвяне на консолидирани финансови отчети

Определяне на структурата на групата

Структурата на групата показва какъв е относителният дял, който предприятието майка притежава в своите дъщерни и асоциирани предприятия, и коя е датата, на която тези дялове са придобити. Това, от своя страна, ни помага да определим кога предприятието майка е придобило контрол над дъщерното предприятие и какъв е дялът на предприятието майка в приходите, разходите и резервите на дъщерното предприятие след датата на придобиването, както е показано на фигурата.

на дъщерното предприятие, а не на балансовите стойности, които често могат да бъдат различни от справедливите. Тези различия най-често се срещат при отчитането на дълготрайните материални и нематериални активи. Съгласно МСФО 13 Оценяване по справедлива стойност, справедливата стойност се дефинира като цената, която би била получена при продажба на даден актив или платена при прехвърлянето на задължение при обичайна сделка между пазарни участници към датата на оценката.

Въпреки че МСФО 3 Бизнес комбинации изисква всички активи и пасиви на дъщерно предприятие да бъдат оценени по справедлива стойност към датата на придобиване

Фигура 2. Структура на групата

за целите на изготвянето на консолидирани финансови отчети, то не съществува задължение за дъщерното предприятие да отразява преоценката в индивидуалните си финансови отчети. В случай че дъщерното предприятие вече е отразило преоценката в индивидуалните си финансови отчети, то не е необходима последваща корекция на тази стойност. Всяка промяна в справедливата стойност ще намери отражение и при изчисляването на репутацията. Ако преоценените активи подлежат на амортизация, то при тях трябва да се отчете и допълнителната амортизация, която се добавя към разходите на дъщерното предприятие.

Признаване и оценяване на репутацията или печалбата от изгодна покупка

Репутацията включва справедливата стойност на инвестицията в дъщерното предприятие и справедливата стойност на неконтролиращите участия или техният дял в справедливата стойност на нетните активи на дъщерното предприятие към датата на придобиване в зависимост от избрания метод за оценка на неконтролиращото участие. Репутацията се намалява със 100% от акционерния капитал на

дъщерното предприятие, неговите финансови резултати и резерви към датата на придобиването и признатата обезценка на репутацията след този период.

Репутацията, придобита в бизнес комбинация, трябва да бъде тествана за обезценка годишно. Ако възникне обезценка, намалението на балансовата стойност на репутацията трябва да бъде отписано в консолидирания отчети за приходите и разходите и другия всеобхватен доход. Ако част от обезценката принадлежи на неконтролиращо участие, тази сума трябва да бъде приспадната от нетната печалба за годината, отнасяща се към неконтролиращо участие. Обезценката, отнасяща се до предходни периоди, се приспада от началната стойност на неразпределена печалба на групата в консолидирания отчет за собствения капитал.

Елиминиране на вътрешногрупови транзакции

Вътрешногруповите транзакции включват:

- нереализирани приходи от продажба на материални запаси;
- нереализирани приходи от продажба на дълготрайни активи;

Икономически теории

- начислени дивиденди от гъщерното предприятие и лихви по отпуснати вътрешногрупови заеми;

- Вътрешногрупови разчети като текущи вземания и задължения и отпуснати заеми между предприятията в групата.

Когато едно предприятие от групата продава стоки на друго са необходими някои корекции. Когато стоките все още се държат от предприятие от групата, всяка нереализирана печалба трябва да бъде елиминирана. Материалните запаси трябва да бъдат включени в консолидирания отчет по първоначалната цена на придобиване за групата, т.е. по себестойността за предприятието, което след това ги е продало. Ако продавачът е предприятието майка, печалбата се елиминира от отчетите на групата като цяло. Ако продавачът е гъщерното предприятие, печалбата се елиминира от неговите отчети и се разпределя между групата и неконтролиращото участие (Mahony и MacLochlainn, 2017). Нереализираната печалба за групата трябва да бъде коригирана за сметка на увеличението на балансовата стойност на продадените стоки (Вакер и колектив, 2017).

Нереализирана печалба от продажба на дълготрайни активи възниква, когато едно предприятие от групата продава дълготраен актив на друго с печалба, а активът е в отчета за финансовото състояние на купувачното предприятие в края на отчетния период. Когато разглеждаме групата като едно цяло, както печалбата в резултат от продажбата на актива, така и стойността на дълготрайните активи се завишават. Следователно е необходимо да се елиминира печалбата от продажбата, а амортизацията да се начисли върху първоначалната стойност на актива за групата.

Когато гъщерно предприятие предложи да разпредели *дивидент*, тази част от него, която се изплаща на предприятието майка, трябва да бъде елиминирана в консолидирания отчет за финансовото състояние. В

противен случай активите и пасивите на групата ще бъдат завишени. Останалата част от дивидента, която е дължима на неконтролиращото участие, представлява задължение на групата и е отразена в текущите задължения в консолидирания отчет за финансовото състояние.

Съгласно МСС 10 Събития след датата на баланса, предложените дивиденди по обикновените акции към отчетната дата обикновено не представляват задължение, тъй като няма задължение за прехвърляне на икономически ползи, докато дивидентът не бъде официално одобрен от акционерите на годишното общо събрание. Когато предложените дивиденди по обикновените акции са включени в проекта на отчета за финансовото състояние на гъщерното предприятие и те не са били одобрени от акционерите преди края на отчетния период, те трябва да бъдат елиминирани. Важно е също така да отбележим, че всички начислени дивиденди в отчета за финансовото състояние на предприятието майка не водят до корекции. Те са задължения на групата и са показани в консолидирания отчет за финансовото състояние като текущи задължения, при условие че са одобрени от общото събрание на акционерите.

Дивидентите, изплатени от предприятието майка на собствените му акционери, се включват в консолидирания отчет за промените в собствения капитал. Дивидентите, които са част от финансовите приходи и се отчитат в консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход, са в резултат на инвестиции, които не включват гъщерни или асоциирани предприятия.

Когато разглеждаме групата като едно цяло, следва, че *всички вътрешногрупови разчети* трябва да бъдат елиминирани; в противен случай, и активите, и пасивите на групата ще бъдат завишени. Тези разчети включват всички текущи вземания и задължения и отпуснати заеми между пред-

приятаята в групата. Ако между предприятия от групата има отпуснати и неизплатени заеми, стойността на активите и стойността на задълженията следва да се коригира със стойността на заема. Освен това, всички получени и платени лихви по заема трябва да се елиминират. Разходите за лихви се приспадат едновременно от финансовите приходи и финансовите разходи на групата. Ако датата на придобиването е по средата на отчетната година, то финансовите разходи най-често включват лихвите по заем от предприятието майка, който е отпуснат след датата на придобиването, и следователно целият им размер следва да бъде коригиран (Grant Thornton, 2017).

Определяне на стойността на инвестициите в асоциираните предприятия

Инвестициите в асоциирани предприятия се отчитат по метода на собствения капитал. Методът на собствения капитал е метод на счетоводно отчитане, при който инвестицията се признава първоначално по цена на придобиване и след това се коригира с промяната в нетните активи след придобиването, пропорционално на дялът, който инвеститорът притежава. В отчета за финансовото състояние на инвеститора, инвестицията в асоциирано предприятие се увеличава всяка година с увеличението на положителния финансов резултат на асоциираното предприятие и се намалява със загуба от обезценка до балансовата стойност на инвестицията.

Инвестицията в асоциирано предприятие се признава по цена на придобиване. Ежегодно инвестицията се тества за обезценка чрез сравняване на възстановимата с балансова стойност. При консолидацията на асоциирани предприятия могат да възникнат нереализирани печалби от продажбата на материалните запаси при сделки между инвеститора и асоциирано-

то предприятие. Асоциирано предприятие не се счита за предприятие от групата, но дялът на инвеститора в нереализираната печалба между него и асоциираното предприятие трябва да бъде елиминиран в консолидираните финансови отчети. В консолидирания отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход нито един от индивидуалните приходи и разходи на асоциираното предприятие не се консолидира (Mahony и MacLochlainn, 2017). Асоциираното предприятие се отразява в една позиция, която включва дела на инвестиращото предприятие в консолидираната печалба.

Определяне на неконтролиращото участие и неразпределената печалба

Определяне на неконтролиращото участие включва:

- справедливата стойност на неконтролиращите участия или техният дял в справедливата стойност на нетните активи на дъщерното предприятие към датата на придобиване;
- дялът на неконтролиращото участие в резултатите след датата на придобиване на дъщерното предприятие;
- корекция на неконтролиращото участие с неговия дял от обезценката на репутация.
- определянето на неразпределената печалба на групата включва:
  - неразпределената печалба на предприятието майка в началото на предходния период;
  - дял на предприятието майка в печалбата на дъщерното предприятие през предходния период, включително корекции, свързани с промяна в справедливата стойност, провизиите за нереализирана печалба и допълнителната начислена амортизация, възникнала при промяна на справедливата стойност на активите;

Икономически теории

- дял на предприятието майка в печалбата на асоциираните предприятия през предходния период.

Заключение

Съвременният икономически свят се характеризира с формиране на сложни бизнес структури, състоящи се от взаимосвързани организации, които имат правна самостоятелност, но представляват една икономическа единица. Основният източник на информация за финансовото и икономическото състояние на тази икономическа единица е консолидираният финансов отчет.

Настоящата статия разглежда появата и развитието на консолидираните финансови отчети, проблемните области и спорните въпроси при първоначалното им изготвяне и тяхното поетапно регламентиране и стандартизиране. Разгледано е и практическото приложение на съвременната нормативна рамка при изготвянето на консолидираните финансови отчети към края на отчетния период. Статията систематизира сложността и проблемите на консолидацията и респективно на изготвянето на консолидираните финансови отчети. В резултат на това се обуславя нуждата от системно и задълбочено изучаване на МСФО и развиване на умения за тяхното практическо прилагане.

Цитирани източници:

Международни стандарти за финансово отчитане / Международни счетоводни стандарти, приети с Регламент (ЕО) № 1126/2008 на Комисията от 3.11.2008 г., публикувани в Официален вестник на Европейския съюз, бр. L 320/29.11.2008 г., последно изменени, бр. L 73/14.03.2019 г., налични на: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:0208R1126-20190101>, дата на последен достъп: 01.07.2019 г.

(Mezhdunarodni standarti za finansovo otchitane / Mezhdunarodni schetovodni standarti, prieti s Reglament (EO) № 1126/2008 na Komisiyata ot 3.11.2008 g., publikuvani v Ofitsialen vestnik na Evropeyskia sayuz, br. L 320/29.11.2008 g., posledno izmeneni, br. L 73/14.03.2019 g., nalichni na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:0208R1126-20190101>, data na posleden dostap: 01.07.2019 g.)

Соколова, Н.А., 2005. Учет и анализ гудвила, Дисертация.

(Sokolova, N.A., 2005. Uchet i analiz gudvila, Disertatsiya)

Baker, R., Christensen, T. & Cottrell, D., 2011. Essentials of Advanced Financial Accounting, McGraw-Hill Higher Education.

Grant Thornton, 2017. Under control? A practical guide to applying IFRS 10 Consolidated Financial Statements.

Hartgraves, A.L. & Benston, G.J., 2002. The Evolving Accounting Standards for Special Purpose Entities and Consolidations, Accounting Horizons, Volume 16, Number 3, 245-258.

Mahony, P., N. MacLochlainn, 2017. Consolidated Financial Statements, 3rd Edition, Chartered Accountants Ireland.

Muller, V., 2011. Academic Research on Group Accounting over the Past Fifty Years, *International Journal of Business Research* 11 (1), 145-155.

Nobes, C., 2014. The development of national and transnational regulation on the scope of consolidation, *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, Vol. 27 Issue: 6, 995-1025.

Walker, R.G., 1978. International Accounting Compromises: The Case of Consolidation Accounting, *Abacus*, Volume 14, Number 2, 97-111.

Walker, R.G., 2006. Consolidated statements: a history and analysis, Sydney University Press.